

DEPOZITUL DE BRONZURI DE LA OTOMANI

În primăvara anului 1966 Muzeul Județean Bihor a fost înștiințat de C.A.P. Otomani că în localitate s-au descoperit mai multe obiecte de bronz¹. În urma unei deplasări rapide la fața locului — chiar în ziua descoperirii — s-au putut recupera în totalitatea lor piesele găsite.

Obiectele de bronz, reprezentînd de fapt un depozit, au fost găsite în incinta stațiunii eponime Otomani, intrată în literatura de specialitate sub denumirea de „Cetatea de pămînt”². Depozitul de obiecte a fost reperat cu ocazia săpării unui canal de irigație într-o porțiune a insulei ce nu era cuprinsă în zona săpăturilor arheologice din anii trecuți. Întrucît depozitul de bronzuri a fost descoperit întîmplător de muncitorii care au participat în repetate rînduri la campaniile noastre arheologice, relațiile lor în ceea ce privește condițiile de descoperire pot fi considerate veridice: au fost descoperite la o adîncime de 0,40 m, între dărîmăturile unei locuințe³, în apropierea unei vetre de foc, într-un context ceramic ce se încadrează în faza a III-a a culturii Otomani. Piesele, în general, nu au fost grupate, ele fiind împrăștiate pe o suprafață de circa 1 m², cu excepția saltaleonilor legați cu o sîrmă de bronz într-un mănunchi⁴.

Depozitul, alcătuit din 99 de piese, a fost achiziționat și inventariat la Muzeul Județean Bihor, sub numerele 3.562—3.660. În ansamblu nu prezintă o prea mare varietate, el putînd fi împărțit în 5 grupe bine definite: 1) falere, 2) tutuli, 3) nasturi din bronz, 4) ace de podoabă și 5) saltaleoni⁵. În afară de aceste categorii, care însumează fiecare mai multe piese, din depozit mai face parte și o plăcuță oval-alungită, avînd la mijloc un buton proeminent prins vertical (inv. nr. 3589, fig. 2/17), probabil butonul de la partea centrală a unei brățări spiralice.

Fiecare categorie de obiecte prezintă mai multe serii în ceea ce privește dimensiunile (în mod special la falere). Exemplarele care au aceleași dimensiuni sînt atît de asemănătoare între ele, încît înclinăm să credem că au fost turnate în același tipar.

Descrierea obiectelor

1) Falerele în număr de 17 (inv. nr. 3562—3574, 3578—3581, fig. 1—2/1—9, 1—6) sînt făurite prin turnare. Ele au o formă concav-discoidală, cu mijlocul suprafeței exterioare marcat printr-un buton, iar marginile sînt ciocănite ulterior în formă de gardină. O variantă a tipului de faleră descris mai sus o con-

¹ Mulțumim și pe această cale conducerii CAP Otomani pentru sprijinul continuu acordat muzeului nostru în depistarea și salvarea obiectelor arheologice din raza satului.

² Rezultatele campaniilor arheologice efectuate în această stațiune au fost publicate de K. Horedt, M. Rusu, I. Ordentlich, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 317 și urm.; I. Ordentlich, Поселения в Отомани в свете последних раскопок, în *Dacia*, N.S., 1963, p. 125 și urm.

³ Locuința în care a fost descoperit depozitul de bronzuri aparține cu certitudine ultimului nivel de locuire din „Cetatea de pămînt”, nivel aparținînd, din punct de vedere al cronologiei interne a culturii Otomani, ultimei etape; ceea ce rezultă, în afara realităților stratigrafice, și din contextul ceramic adiacent, descoperit împreună cu depozitul.

⁴ Sîrma de bronz cu care au fost legați saltaleonii, inițial a fost identică cu cea din care sînt executați saltaleonii. Dar, în scopul mai sus amintit, a fost întinsă.

⁵ Dimensiunile, numerele de inventar și anumite caractere aparte rezultă din tabelul anexat.

stituie exemplarul cu nr. inv. 3562, (fig. 1/1—1a), confecționat dintr-o placă rotundă de bronz, obținută prin ciocănire. În jurul butonului central sînt dispuse ca ornament două cercuri concentrice reliefate. Pe bordură, spre interior, are un șir de găuri, obținute prin perforarea metalului la rece, prin dispunere la intervale regulate. Aceste găuri aveau în exclusivitate un rol decorativ, deoarece dispuse fiind la intervale foarte mici nu puteau juca un rol funcțional la prinderea piesei de pînză sau piele. Spre deosebire de celelalte piese, ale căror urechi au fost realizate prin turnare — odată cu piesa — la acest exemplar ea a fost aplicată ulterior. Urechea este confecționată dintr-o bară relativ groasă cu capetele deschise, unite printr-un manșon după lipire, prin sistemul „forjă”, de corpul falerei. Interesant de semnalat este faptul că lipirea a fost executată probabil cu un metal de compoziție chimică diferită față de metalul din care era turnată piesa, întrucît patina este de altă culoare.

Din punct de vedere al dimensiunilor, falerele se pot împărți în trei grupe:

- a) piesele cu nr. de inventar 3.562—3.564 (fig. 1/1—3),
- b) piesele cu nr. de inventar 3.565—3.574 (fig. 1—2/4—9, 1—2) și
- c) piesele cu nr. de inventar 3.578—3.581 (fig. 2/3—6).

2) Tutulii în număr de 7 cu nr. inv. 3.575—3.577; 3.582—3.585 (fig. 2/7—13) sînt lucrați prin turnare în negative trivalve. Piesele sînt prevăzute cu o gardină lată. Corpul propriu-zis, puternic proeminent, este de formă conică, terminat printr-un buton relativ aplatizat. Pe corp au ca ornament mai multe rînduri de cercuri dispuse concentric și reliefate, obținute prin turnare. În dreptul golului conic se aplica o bară cu rolul funcțional de ureche de susținere. Ea are secțiunea oval-alungită și a fost turnată concomitent cu piesa propriu-zisă.

Din această grupă de piese un singur exemplar (nr. inv. 3.575, fig. 2/7) este decorat. Motivele triunghiulare sînt incizate pe gardină, iar interiorul acestora umplut cu hașuri oblice. Motivul decorativ a fost incizat relativ neglijent, după ce piesa fusese turnată⁶.

3) Nasturii din bronz, în număr de 3 cu nr. inv. 3.586—3.588 (fig. 2/14—16), au forma unor calote sferice, pe fața interioară cu cîte o bară transversală — ce are secțiunea oval-ascuțită — jucînd rolul unor urechi de prindere. Piesele au fost realizate prin turnare, în tipare bivalve. Un singur exemplar nr. inv. 3.588 (fig. 2/16) este decorat pe margine cu un brîu format din mici găuri dispuse la distanțe relativ egale, executate la rece după turnarea piesei.

4) Acele de podoabă, în număr de 2, nr. inv. 3.590—3.591 (fig. 2/18—19), prezintă tipuri diferite: a) Ac de podoabă (nr. inv. 3.590, fig. 2/18), are în partea superioară o protuberanță de formă alungită, legată organic cu un inel lateral urmat de trei gituri succesive, și terminat într-un cap discoidal. Piesa a fost turnată într-o formă bivalvă. b) Ac de podoabă (nr. inv. 3.591, fig. 2/19) avînd în partea superioară o protuberanță sferică, flancat de un cap în formă de bulb de ceapă. Și această piesă a fost turnată într-un tipar bivalvă.

5) Saltaleonii, în număr de 69, nr. inv. 3.592—3.660 (fig. 2/20), sînt executați din sîrmă cu secțiunea plată și răsuciți în formă de spirale continue. În general piesele întregi au același diametru și lungime.

Din descriere rezultă că depozitul de bronzuri de la Otomani se compune numai din piese de harnașament și de port. Unitatea depozitului este asigurată, pe lîngă condițiile sigure de găsire menționate, și de patina identică a pieselor, excepție făcînd patina de pe urechea piesei cu nr. inv. 3.562 (fig. 1/1—1a) care (cum s-a amintit) a fost realizată dintr-un alt aliaj. Patina de pe piese apare sub forma unei patine nobile, de culoare verde închisă uniformă pe toată suprafața pieselor.

⁶ Motivul decorativ de pe piesă se întîlnește adesea și în repertoriul motivistic de pe vasele de tip Otomani. Acest caz nu este izolat. Cu ocazia săpăturilor efectuate la „Cetatea de pămînt” a fost găsit un ac de podoabă cu capul discoidal decorat cu un motiv stelar, motiv ce apare și pe un vas descoperit în imediata apropiere a acului. De menționat și faptul că respectivul motiv incizat și umplut cu hașuri oblice este frecvent în epoca bronzului, fiind răspîndit în cadrul diferitelor culturi ale acestei epoci pe teritoriul întregii țări.

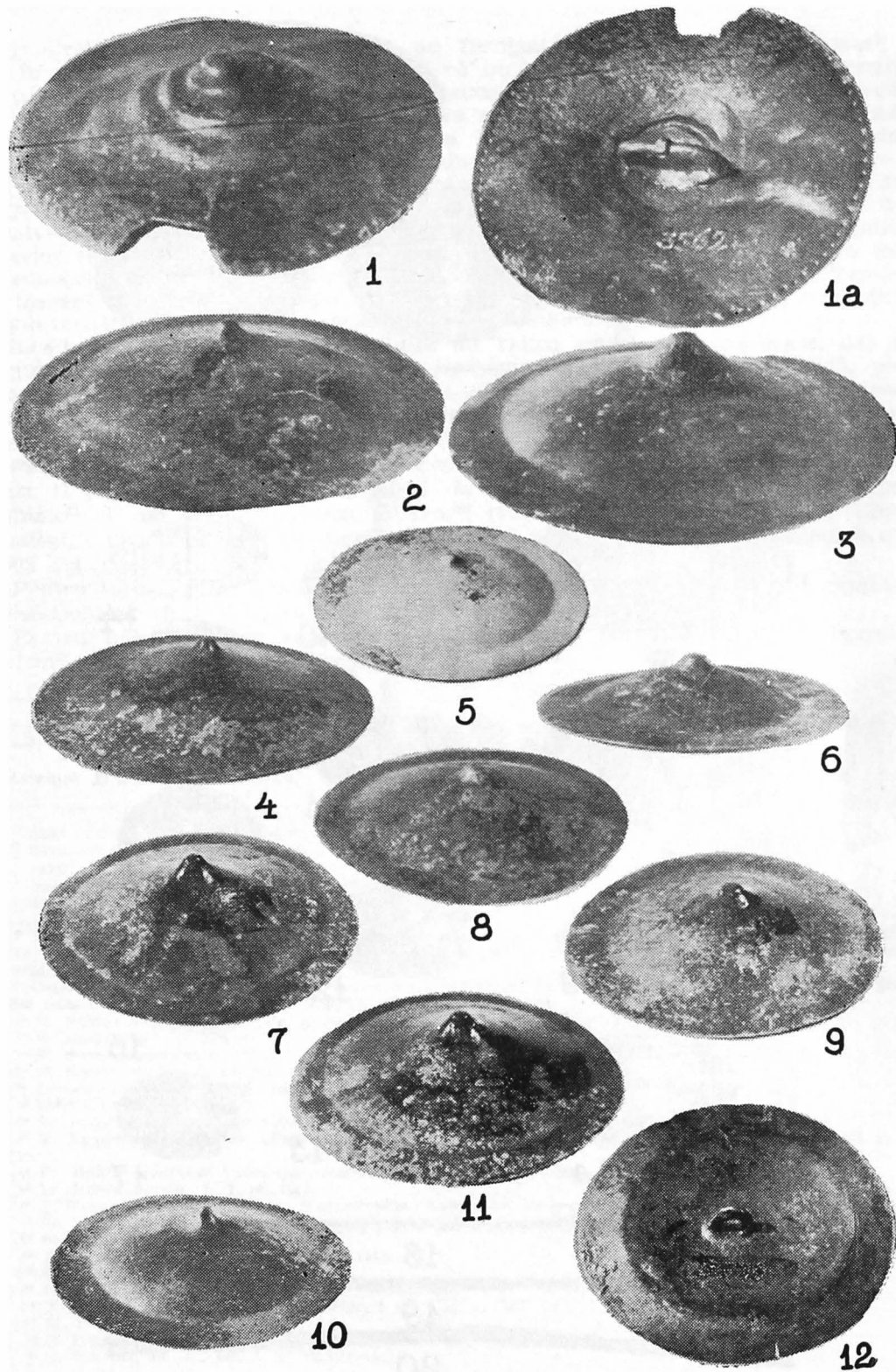

Fig. 1. Depozitul de bronzuri de la Otomani.

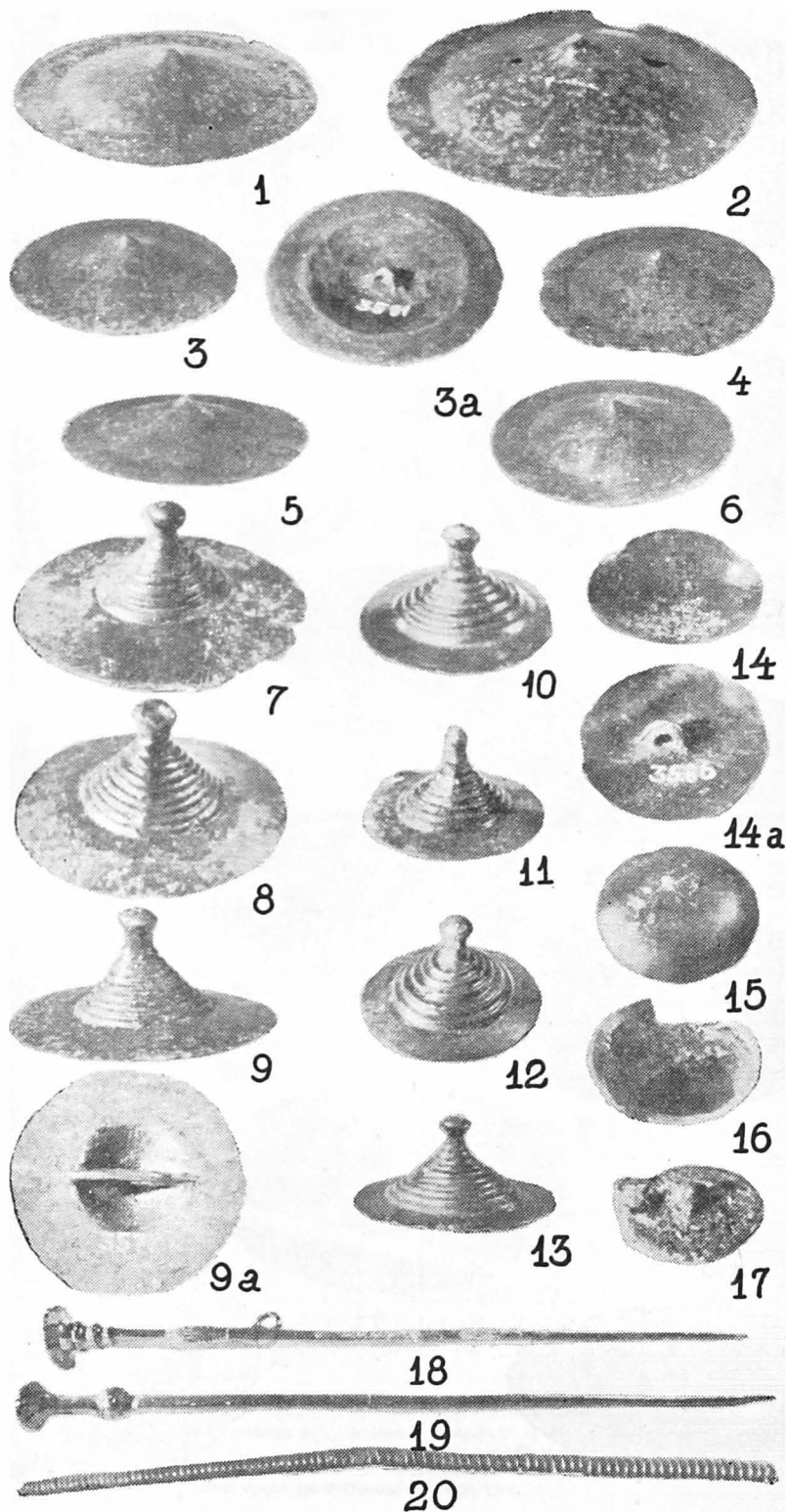

Fig. 2. Depozitul de bronzuri de la Otomani.

Analizele cantitative și calitative au furnizat date extrem de prețioase⁷; din ele în mod evident se detașează faptul că în compoziția tuturor pieselor analizate — ca un element desigur auxiliar — figurează nichelul, care face parte probabil din compoziția inițială a minereului și nu este un amestec ulterior. Dar în stadiul actual al cercetărilor privind tehnologia bronzului din țara noastră nu sîntem în măsură să indicăm locul acestor zăcămintе, nici măcar cu aproximație.

În ceea ce privește tehnica turnării pieselor — așa cum de fapt s-a mai amintit — ele au fost executate în două tipuri de tipare: acele și nasturii în tipare bivalve, tutulii și falerele în tipare trivalve. În general, la o atentă analiză a pieselor se poate constata că ele nu sînt prea reușite din punct de vedere tehnic, în contrast cu alte piese similare cunoscute. Acest fapt credem că ne îndreptățește să tragem concluzia că piesele din depozitul de la Otomani au fost confecționate într-o turnătorie locală și nu într-un centru cu ateliere specializate⁸.

Încadrarea cronologică a depozitului nu ridică probleme complicate, dat fiind faptul că în numeroase depozite din România și din Cimpia Pannonică, piesele noastre au analogii apropiate. Numărul depozitelor din care fac parte piese pe care le putem aminti drept analogii fiind prea mare, este suficientă enumerarea acelor care dau posibilitatea unor datări certe.

Pentru falere⁹, analogii găsim în depozitele de la: Mișca¹⁰, Răbăgani¹¹, Domănești II¹², Tăuți¹³, Guruslău¹⁴, Minișul de Sus¹⁵, Cehăluț¹⁶, Pap¹⁷ (R. P. Ungară), Gemzse¹⁸ (R. P. Ungară), Bingula-Divos¹⁹ (Iugoslavia) și Kurd²⁰ (R. P. Ungară). Analogiile din ultimele două depozite se referă numai la piesa cu numărul inventar 3.562 (fig. 1/1—1 a).

Pentru tutuli găsim analogii în depozitele de la: Bicaciu²¹, Cehăluț²², Șpălnaca²³, Felső-Dobzsa²⁴ (R. P. Ungară) și Bingula-Divos²⁵ (Iugoslavia).

Pentru nasturi găsim analogii în depozitele de la: Sajó—Gömör²⁶, Bonykád²⁷, Velem²⁸, Lázárpatak²⁹ (R. P. Ungară).

⁷ Analizele cantitative și calitative ale unora dintre piese au fost executate în laboratorul central al Uzinei siderurgice din Hunedoara, cu buletinul de analiză nr. 375. Rezultatele sînt:

Inventar	Sn	Cu	Pb	Al	Fe	Mn	Zn	Ni	Mg	C
3565	12,54	84,84	0,35	0,46	0,34	—	—	1,57	—	—
3672	7,59	90,48	0,24	0,42	0,56	—	—	0,20	—	—
3576	14,40	81,08	urme	—	—	—	—	3,17	—	—
3594	6,74	89,48	—	—	—	—	—	2,36	—	0,30
3597	9,39	86,20	—	—	—	—	—	2,67	—	—

⁸ În timpul săpăturilor din stațiunea eponimă de la Otomani — „Cetatea de pămînt”, au fost descoperite mai multe fragmente de valve și chiar tipare întregi. Credem însă că aceste piese aparțineau unei turnătorii ocazionale și nicidecum unei turnătorii specializate.

⁹ Clasificarea tipologică și cronologică a falerelor a fost făcută de I. Nestor, *Der Stand...*, p. 21 și urm.; problema fost reluată de M. Rusu, în *Dacia*, N.S., IV, 1960, p. 175, n. 40.

¹⁰ M. Roska, *ErdRep.*, p. 181, fig. 219/19, 28.

¹¹ M. Roska, *ibid.*, p. 238/37.

¹² T. Báder, *Depozitul de bronzuri de la Domănești*, în *RevMuz.*, număr special, anul II, 1965, p. 421.

¹³ M. Roska, *op. cit.*, p. 292/80.

¹⁴ *Dacia*, XI—XII, p. 258 și urm.

¹⁵ Informație M. Rusu.

¹⁶ St. Foltiny, *Zur Chronologie der Bronzezeit des Karpatenbeckens*, Bonn, 1955, p. 33, pl. 17/13.

¹⁷ T. Kemenczei, *Bronzkori halmazleletek*, în *Nyíregyházi Józsa András Múzeum Évkönyve*, VI—VII, p. 36, XLVI/7.

¹⁸ Fr. Holste, *Hortfunde Südeuropas*, Marburg/Lahn, 1951, p. 20, 38.

¹⁹ Fr. Holste, *op. cit.*, p. 7, pl. 12/7.

²⁰ J. Hampel, *A bronzkor emlékei Magyarhonban*, Budapesta, 1892, vol. III, pl. CCXI/15.

²¹ Fr. Holste, *op. cit.*, p. 26, pl. 49/22.

²² St. Foltiny, *op. cit.*, p. 33 și urm.

²³ J. Hampel, *op. cit.*, vol. II, pl. CXLVI/18.

²⁴ St. Foltiny, *op. cit.*, pl. XVIII/6.

²⁵ Fr. Holste, *op. cit.*, p. 7, pl. 12/14.

²⁶ J. Hampel, *op. cit.*, vol. I, pl. CXVI/1, 1 a

²⁷ St. Foltiny, *op. cit.*, pl. 17/7.

²⁸ J. Hampel, *op. cit.*, vol. III, pl. CCXXXV/6, 7 și pl. CCXXXVIII/11—13.

²⁹ J. Hampel, *op. cit.*, vol. I, pl. CIX/9—12.

Pentru ace, analogii nu întru totul identice, dar asemănătoare, găsim în depozitele de la: Pap³⁰ și Andrásfalva³¹ (R. P. Ungară), pentru piesa cu nr. inv. 3.590 (fig. 2/18), iar la Velem³² (R. P. Ungară), pentru piesa cu nr. inv. 3.591 (fig. 2/19).

Pentru saltaleoni, numărul depozitelor în care găsim piese identice fiind prea mare, e suficientă enumerarea celor de pe teritoriul vestic al României: Giula³³, Minișul de Sus³⁴, Caransebeș³⁵, Uioara³⁶ și Pecica³⁷.

Pe baza analogiilor amintite rezultă clar că depozitul se poate încadra cu certitudine la finele epocii bronzului (Br.D), eventual la începutul perioadei hallstattiene (H.A₁).

Referitor la apartenența depozitului se ridică o problemă deosebit de importantă, anume: dacă depozitul a aparținut inventarului locuinței incendiate sau a fost îngropat ulterior. Un răspuns sigur nu se poate da. Dat fiind faptul că depozitul a fost descoperit la o mică adâncime (0,40 m), într-un strat care a mai fost perturbat în repetate rânduri de arăturile adânci cu tractorul, nu ne-au fost permise observații sigure în privința existenței sau lipsei unei gropi ulterioare, în care să fi fost așezat depozitul. În același timp de la descoperitori nu am putut primi un răspuns edificator la întrebarea dacă suprafața de chirpici din raza unde a fost găsit depozitul era deranjată sau nu. Nefiind în posesia acestor două observații esențiale nu ne rămâne decât să alegem din multitudinea ipotezelor care pledează pentru sau împotriva faptului că depozitul a aparținut încă locuinței din faza a III-a a culturii Otomani. Credem că argumentul principal ce pledează în favoarea ipotezei că depozitul a fost îngropat ulterior este faptul că pe piese nu se pot observa urme de ardere, cauzate de incendierea locuinței. Dar, în același timp sîntem datori să amintim faptul că platforma de chirpici rezultată din pereții prăbușiți ai locuinței nu prezintă urme de arsuri prea puternice. La fel, nu putem preciza faptul dacă sfărîmăturile de chirpici s-au lipit de obiecte în timpul prăbușirii pereților sau ele provin de la pămîntul amestecat cu sfărîmături de chirpic cu care s-a astupat groapa, în care ar fi fost depuse obiectele de bronz.

În favoarea ipotezei că depozitul a aparținut inventarului locuinței pledează faptul că piesele au fost găsite pe o suprafață destul de mare, circa 1 m², ceea ce presupune că ele n-au fost depuse într-o groapă, ci eventual au căzut de la o înălțime oarecare, în timpul incendiului; deoarece în mod obișnuit depozitele care au fost ascunse dintr-un motiv oarecare sînt găsite grupate pe un spațiu foarte mic. Dar argumentul care face să înclinăm pentru ipoteza că depozitul poate fi socotit ca inventar al locuinței este faptul că între sfîrșitul epocii bronzului și începutul perioadei hallstattiene (H.A₁) în Crișana, în stadiul actual al cercetărilor, nu cunoaștem altă populație decît purtătorii culturii Otomani. Astfel, ipoteza că depozitul a aparținut locuinței este mai probabilă. În această ordine de idei e necesar a semnală și faptul că o serie de depozite descoperite atît în Crișana cît și în Maramureș, — zonă care constituie de fapt nucleul culturii Otomani³⁸ — sînt identice din punct de vedere cronologic cu orizontul depozitului nostru. Ele au fost descoperite fie în așezări, fie în imediata lor apropiere, iar din punct de vedere cronologic ele aparțin etapei finale, III, a culturii Otomani. Ne referim la depozitele de la Răbăgani, Galošpetreu, Tirgușor, Valea lui Mihai, Curtuișeni, Domănești, Săcuieni etc.³⁹.

În prima ipoteză, depozitul nu prezintă din punct de vedere științific un interes deosebit, deoarece în regiunea unde a fost descoperit acest depozit literatura de

³⁰ T. Kemenczei, *op. cit.*, pl. 46/6.

³¹ J. Hampel, *op. cit.*, vol. I, pl. LIII/1.

³² Pentru modul de folosire a saltaleonilor, cf. *Dacia*, N.S., IV, 1960, p. 176.

³³ *Dacia*, N.S., IV, 1960, p. 171.

³⁴ Informație M. Rusu.

³⁵ Idem.

³⁶ Idem.

³⁷ L. Éber, *A Nemzeti Múzeum Érem- és Régiség-osztálya*, Budapesta, 1902, p. 24 și urm.

³⁸ I. Ordentlich, *Die Innere Periodeneinteilung der Otomani-Kultur in Rumänien*, comunicare prezentată la cel de al VII-lea Congres de Pre- și Protoistorie, Praga, 1966. În lucrare este prezentată lista localităților din România unde s-au descoperit așezări sau obiecte aparținătoare culturii Otomani. Din harta anexată comunicării se poate constata ușor că majoritatea localităților sînt în Crișana și Maramureș.

³⁹ M. Rusu, *Die Verbreitung der Bronzezeit in Transilvanien von Ende der Bronzezeit bis in die mittlere Hallstattzeit*, în *Dacia*, N.S., VII, 1963, p. 185, 207, 205.

Tabel
cu dimensiunile pieselor din depozitul de la Otomani

Nr. inventar	Caracterul obiectelor	Fig.	Țungimea	Grosimea	Diametre	Înălțimea	Greutatea
<i>1. Falere</i>							
3562	marginile deteriorate din vechime	1/1	—	2 mm	10,9 × 10,2 cm	—	50 gr.
3563	pe margine o ruptură din vechime	1/2	—	1 mm	10,3 × 10,3 „	—	50 gr.
3564	pe margini deteriorări din vechime	1/3	—	1 mm	100 × 101 mm	—	60 gr.
3565	urmă de patină canceroasă	1/4	—	1 mm	87 × 85 „	—	46 gr.
3566	patina curățită în labor.	1/5	—	1 mm	71 × 70 „	—	31,5 gr.
3567	piesă intactă	1/6	—	1 mm	70 × 70 „	—	30 gr.
3568	piesă intactă	1/7	—	1 mm	73 × 73 „	—	31 gr.
3569	piesă intactă	1/8	—	1 mm	73 × 73 „	—	27 gr.
3570	piesă intactă	1/9	—	1 mm	72 × 72 „	—	18 gr.
3571	piesă intactă	1/10	—	1 mm	74 × 73 „	—	33 gr.
3572	piesă intactă	1/11	—	1 mm	73 × 75 „	—	32 gr.
3573	pe margine fisură veche	2/1	—	1 mm	70 × 70 „	—	27 gr.
3574	marginea deteriorată din vechime	2/2	—	1 mm	77 × 75 „	—	30 gr.
3578	marginea uzată din vechime	2/3	—	1 mm	52 × 52 „	—	13,5 gr.
3579	marginea uzată din vechime, urme de patină canceroasă	2/4	—	1 mm	51 × 50 „	—	12 gr.
3580	piesă intactă	2/5	—	1 mm	55 × 55 „	—	14 gr.
3581	piesă intactă, marginea uzată din vechime	2/6	—	1 mm	54 × 54 „	—	12 gr.
<i>2. Tutuli</i>							
3575	marginea uzată din vechime	2/7	—	1 mm	59 × 60 „	21 mm	32 gr.
3576	pe corp un gol provenit din greșală de turnare	2/8	—	1 mm	58 × 60 „	27 mm	43 gr.
2577	piesă intactă	2/9	—	1 mm	57 × 57 „	21 mm	36 gr.
3582	1/3 din gardină lipsă, ruptă din vechime	2/10	—	1 mm	38 × 36 „	19 mm	15 gr.
3583	o porțiune din gardină deteriorată din vechime	2/11	—	1 mm	38 × 36 „	20 mm	16 gr.
3584	marginea puțin deteriorată din vechime	2/12	—	1 mm	38 × 39 „	19 mm	16 gr.
3585	marginea puțin deteriorată din vechime	2/13	—	1 mm	43 × 41 „	19 mm	16 gr.
<i>3. Nasturi</i>							
3586	piesă intactă, urme de patină canceroasă	2/14	—	1 mm	68 × 68 „	—	6 gr.
3587	piesă intactă	2/15	—	1 mm	35 × 35 „	—	7 gr.
3588	marginile puternic deteriorate din vechime	2/16	—	1 mm	36 × 34 „	—	4 gr.
<i>4. Fragment, probabil de la o brățară</i>							
3589	patină canceroasă, urme de material străin neidentificat.	2/17	—	4 mm	32 × 27 „	—	5 gr.
<i>5. Ace</i>							
3590	piesă intactă	2/18	172 mm	—	—	—	18,5 gr.
3591	piesă intactă	2/19	158 mm	—	—	—	18 gr.
<i>6. Saltaleoni</i>							
3592+			100 mm	—	—	—	10 gr.

Notă: + Pentru saltaleoni s-au indicat dimensiuni medii.

specialitate a înregistrat pînă în prezent o serie de depozite contemporane. Privit prin această prismă, depozitul de la Otomani nu face decît să confirme faptul cunoscut, că regiunile apusene ale Transilvaniei sînt deosebit de bogate în depozite de bronzuri, încadrate, din punct de vedere cronologic, la sfîrșitul epocii bronzului și la începutul perioadei hallstattiene⁴⁰. Tipurile de piese ce compun inventarul depozitului sînt frecvente, nefurnizînd date cu privire la repertoriul sau tehnica obiectelor de bronz deja cunoscute.

⁴⁰ Idem, *ibidem*.

În schimb, dacă acceptăm a doua ipoteză, depozitul, din punct de vedere istoric are o importanță deosebită.

Pînă în anii din urmă, cultura Otomani era cunoscută în literatura de specialitate ca o cultură care, cronologic, se încadra în perioada mijlocie a epocii bronzului. Rezultatele obținute cu ocazia reluării săpăturilor din stațiunea eponimă, și verificate în alte așezări, aparținind aceleiași culturi, au permis să se reconsidere cronologia culturii Otomani, în sensul că durata ei cuprinde intervalul de timp de la Br.A₁, pînă la sfîrșitul epocii bronzului⁴¹.

Consecința prelungirii fazei finale a culturii Otomani pînă la sfîrșitul epocii bronzului a fost eliminarea unui hiatus de ordin istoric și cronologic, ce persista în vestul țării, anume golul dintre culturile bronzului mijlociu și cultura de la începutul Hallstattului. Pînă la obținerea acestor rezultate o serie de depozite de bronzuri — unele amintite în lucrare — nu s-ar fi putut atribui unei culturi anume.

În cazul că depozitul de bronzuri descoperit la Otomani făcea parte din inventarul locuinței incendiate, aceasta prezintă o deosebită importanță. La argumentele de ordin arheologic și istoric care pledează pentru prelungirea culturii Otomani pînă la sfîrșitul epocii bronzului, depozitul aduce o contribuție în plus, fiind primul depozit de bronzuri — conținînd o mare cantitate de piese — ce a fost descoperit într-o locuință aparținînd acestei culturi.

I. ORDENTLICH

DER BRONZEDEPOTFUND AUS OTOMANI

(Zusammenfassung)

Gelegentlich von Bewässerungsarbeiten wurde 1966 auf dem Gelände der „Ceta-tea de pămînt“ bei Otomani, das nicht in die Zone der archäologischen Ausgrabungen einbezogen war, in geringer Tiefe (0,40 m), ein Bronzedeopot entdeckt. Es umfasst 99 Gegenstände, davon 17 Phaleren, 7 Tutuli, 3 Knöpfe, 2 Nadeln, 69 Salta-leoni und 1 Bruchstück, wahrscheinlich der Mittelknopf eines Spiralarmbandes. Die Phaleren und Tutuli wurden in dreigliederigen, die Knöpfe und Nadeln in zweigliederigen Formen gegossen.

Der Bronzefund lag auf einer Fläche von etwa einem Quadratmeter verstreut, rings um den Feuerherd eines Hauses, das zur Spätstufe der Otomanikultur gehört. Wegen der Fundumstände lässt sich nicht mit Sicherheit festlegen, ob die Bronzen zum Inventar der abgebrannten Hütte der Otomanikultur gehörten oder später dort vergraben wurden. Die Analogien zu anderen gut datierten Verwahrfunden (Mișca, Răbăgani, Domănești II, Tăuți, Guruslău, Cehăluț aus Rumänien und Pap, Gemzse, Kurd aus der Ungarischen Volksrepublik) datieren den Verwahrfund aus Otomani an das Ende der Bronze- und vielleicht an den Beginn der Hallstattzeit (Ha. A1).

Sollte der Verwahrfund nachträglich und gesondert vergraben worden sein, so käme ihm keine besondere wissenschaftliche Bedeutung zu, da in dem Gebiet, zu dem auch Otomani gehört, noch andere zeitlich entsprechende Bronzedeopot entdeckt wurden.

Ist das Depot aber gleichzeitig mit dem Haus aus der Spätphase der Otomanikultur, wie der Verfasser annimmt, so dient es als ein entscheidender Beweis, dass die Otomanikultur bis an das Ende der Bronzezeit fortdauert und einer Reihe von Verwahrfunden wie Răbăgani, Mișca, Cubulcut, Galoșpetru, Domănești u.a. aus der gleichen Fundlandschaft ebenfalls den Trägern der Otomanikultur zuzuweisen ist.

⁴¹ În articolul de față nu amintim complexitatea argumentației referitoare la extinderea culturii Otomani pînă în faza finală a epocii bronzului. Tratarea acestei probleme a fost făcută pe larg în *Dacia*, N.S., VII, 1963, p. 125 și urm. și în *Un depozit de vase de tip Otomani de la Valea lui Mihai*, în *StCom*, 12, 1965, p. 181 și urm.